

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Modelele de afaceri orientate către o creștere durabilă, emisiile scăzute de CO₂ și mutațiile industriale” (aviz din proprie inițiativă)

(2013/C 133/02)

Raportor: **dl Joost VAN IERSEL**

Coraportor: **dl Enrico GIBELLIERI**

La 12 iulie 2012, Comitetul Economic și Social European, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă pe tema

Modelele de afaceri orientate către o creștere durabilă, emisiile scăzute de CO₂ și mutațiile industriale

(aviz din proprie inițiativă).

Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 22 ianuarie 2013.

În cea de a 487-a sesiune plenară, care a avut loc la 13 și 14 februarie 2013 (ședința din 13 februarie 2013), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 57 de voturi pentru, 4 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Pentru o mare parte a industriei europene, sunt vremuri grele. Cu toate acestea, un număr tot mai mare de întreprinderi din Europa și din alte părți ale lumii se pregătesc pentru confruntarea cu multiplele provocări de la nivel global, printre care impactul evoluțiilor demografice, al schimbărilor climatice și în special al obiectivelor de scădere a emisiilor de dioxid de carbon.

1.2 CESE dorește să evidențieze o schimbare a mentalităților care face loc unor modele de afaceri noi sau adaptate. Durabilitatea este o chestiune strategică în cadrul Consiliului mondial de afaceri pentru dezvoltare durabilă (*World Business Council for Sustainable Development - WBCSD*), în inițiativele demarate de întreprinderi la nivel național și în pregătirea foilor de parcurs sectoriale pentru emisii reduse de dioxid de carbon la nivelul UE. Schimbările din domeniile prioritare ale întreprinderilor și din structura întreprinderilor, precum și din lanțurile valorice internaționale duc la apariția unor noi modele de afaceri.

1.3 Un element important îl constituie asumarea în mod proactiv de către conducerile corporațiilor a unor angajamente care afectează și relațiile din amonte, și pe cele din aval. La toate nivelurile au loc un angajament și o inovare corespunzătoare, sprijinite prin dialog interactiv cu consiliile de întreprindere și prin programe specifice în întreprinderi, precum și prin intermediul dialogului social sectorial la nivel național și european.

1.4 În procesul de tranziție către o economie cu emisii scăzute de CO₂, trebuie asigurată disponibilitatea unor competențe actualizate și a unor locuri de muncă de înaltă calificare, pentru a se evita, pe cât posibil, discontinuitatea sau șomajul temporar. Ar trebui instituite programe la nivelul UE, la nivel național și regional, precum și acțiuni adaptate situației din interiorul întreprinderilor.

1.5 Noi perspective și noi dinamici vor ameliora adaptabilitatea întreprinderilor și a lanțurilor valorice, asigurând investițiile și ocuparea forței de muncă. Crearea unei economii cu emisii reduse de CO₂ necesită o coordonare continuă și minuțioasă între entitățile publice și cele private, care să cuprindă aranjamente financiare. Politicile publice ar trebui să valorifice opiniile și practicile existente în sectorul privat și să încorporeze abordările orientate al căror motor sunt întreprinderile, care adesea devansează practicile guvernamentale.

1.6 Pentru a sprijini inițiativa vizând creșterea, CESE solicită UE și statelor membre să ia în considerare utilizarea unor fonduri în prezent nefolosite, sau chiar a unora complet noi, ca sursă pentru finanțarea de măsuri urgente. Comisia ar trebui să stimuleze cercetarea, dezvoltarea (C&D) și inovarea, acordând prioritate inițiativelor privind reducerea emisiilor de CO₂ în cadrul viitorului program Orizont 2020, care nu trebuie în niciun caz să sufere tăieri bugetare. De asemenea, Comisia ar trebui să încurajeze înființarea de parteneriate operaționale public-privat (PPP) în strânsă cooperare cu Platformele tehnologice europene și cu sectoarele industriale care cuprind întregul lanț de inovare.

1.7 Coerența este esențială. CESE subliniază necesitatea unui cadru UE bine definit, coerent și pe termen lung, discutat cu toate părțile implicate, a evitării reglementării excesive, a unei conexiuni puternice între C&D/inovare și politica în domeniul climei/energiei, precum și a unei infrastructuri energetice și a unor capacități de depozitare eficiente. Trebuie avute în vedere bunele practici și sistemele eficiente, stabilite de comun acord. Un asemenea cadru UE ar spori totodată acceptarea în rândul publicului și al persoanelor direct afectate.

1.8 UE este răspunzătoare pentru aproximativ 10 % din emisiile globale de gaze cu efect de seră. Acest procent va scădea la aproximativ 5 % în 2040-2050. Este indiscutabil faptul că UE se află în fruntea negocierilor mondiale pentru un acord global cu caracter obligatoriu în domeniul schimbărilor climatice. Cu toate acestea, CESE subliniază că trebuie evitate distorsiunile. Cât timp nu există condiții echitabile la nivel global în ceea ce privește reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și prețurile pentru CO₂, dezechilibrele dintre UE și restul lumii trebuie rezolvate prin luarea de măsuri europene pentru sectoare globale.

1.9 Trebuie luate în considerare ultimele evoluții. CESE susține o evaluare actualizată a țintelor în materie de emisii reduse de CO₂, având în vedere tendința îngrijorătoare de a transfera activitățile industriale către țări terțe, în special Statele Unite – pe baza politicii sale energetice pragmatice și de perspectivă, care se dovedește dezavantajoasă pentru investițiile europene și crearea de locuri de muncă.

1.10 O societate deschisă și care învață are nevoie de forme de participare, norme și responsabilități flexibile. Trebuie dezvoltată o nouă cultură a inovării, bazată pe participarea grupurilor afectate. Aceasta trebuie să aibă ca obiectiv crearea unui consens elementar în societate. Este important să se înțeleagă în profunzime provocările și să se recunoască faptul că problemele complexe cu care se confruntă lumea nu pot fi depășite decât prin interacțiunea dintre industrie, știință, societate și politică. Ar trebui implicate toate părțile interesate - întreprinderile și personalul acestora, ONG-urile, partenerii sociali, furnizorii, clienții și consumatorii. Transparența ar trebui asigurată.

1.11 CESE insistă ca abordările evidențiate în prezentul aviz să fie integrate în politica industrială viitoare și în alte politici relevante. În ce privește politica sa în domeniul climei și competitivitatea, UE ar trebui să colaboreze strâns cu întreprinderile pentru a elabora soluții bazate pe fezabilitatea tehnică și pe viabilitatea economică a politicilor.

2. Introducere

2.1 Tehnologia și inovarea, piețele financiare globalizate și comerțul globalizat, produsele personalizate, lanțurile valorice dinamice și reciclarea reprezintă factori-cheie în economia actuală.

2.2 În paralel, populația mondială în creștere, decalajele veniturilor și problemele privind materiile prime, apa și hrana prezintă provocări suplimentare. Prioritare pe agenda

internațională sunt schimbările climatice, dezvoltarea durabilă și energia – din perspectiva eficienței, a normelor în materie de emisii scăzute de CO₂, a energiei din surse regenerabile și a accesului la resurse. Trebuie abordate noile obiective într-un climat de nesiguranță, în care Europa se confruntă cu o creștere economică limitată.

2.3 Companiile multinaționale și personalul acestora, precum și lanțurile valorice din avalul și amonte lor, se confruntă în măsură din ce în ce mai mare cu complexitatea situației actuale. Lanțurile valorice europene se află încă printre primele în lume. Poziția lor trebuie salvagardată.

2.4 Prezentul aviz discută unele dintre tendințele actuale în materie de mentalități și atitudini existente în cadrul sectoarelor și al întreprinderilor care deschid drumuri pentru noi modele de afaceri. Dimensiunilor uriașe ale provocărilor cu care ne confruntăm nu li se poate răspunde cu succes decât prin abordări atât publice, cât și private, care presupun analize asupra cărora s-a ajuns la un acord, o coordonare minuțioasă și inițiative pentru crearea creșterii economice și a unor locuri de muncă durabile. Părțile implicate din domeniul public și cel privat trebuie să stabilească în parteneriat drumul care trebuie urmat.

2.5 Este larg acceptată ideea că intensificarea emisiilor de CO₂ de-a lungul multor decenii a cauzat efecte de seră semnificative, printre care o creștere a temperaturilor medii, modificări vizibile ale caracteristicilor meteorologice și efecte suplimentare neprevăzute, cum ar fi creșterea nivelului mării și modificări ecologice și ecosistemice care au un impact (negativ) asupra agriculturii, ducând la creșteri disproporționate ale prețurilor alimentelor, la foamete și sărăcie.

2.6 Problemele legate de schimbările climatice se intensifică⁽¹⁾. Oricât ar fi de complicat, concluzia care trebuie trasă este că este într-un totu de dorit cooperarea la nivel mondial vizând politicile pentru limitarea CO₂ și foile de parcurs pentru o economie cu emisii reduse de CO₂.

2.7 Între timp, în ciuda absenței unui cadru stabil pe termen lung, multe corporații întreprind acțiuni pentru dezvoltarea unor strategii de afaceri durabile, în amonte și în aval, și pentru crearea unor produse și servicii mai durabile, cu emisii reduse de CO₂. Au totodată loc schimbări de anvergură, datorate restructurării, optimizării și revizuirii design-ului. Pentru găsirea unor soluții la nivel mondial este esențial să se pună accentul pe tehnologie și inovare cu emisii scăzute de CO₂.

⁽¹⁾ A se vedea rapoartele Grupului interguvernamental privind schimbările climatice al ONU (IPCC) http://www.ipcc.ch/publications_and_data/publications_and_data_reports.shtml

2.8 Lanțurile valorice sunt în continuare un mare avantaj socioeconomic al Europei. Producția durabilă necesită o bază de competitivitate, inovare, noi competențe și locuri de muncă de înaltă calitate. Tehnologiile generice esențiale, precum biotehnologia, nanotehnologia și noile materiale sunt cu atât mai necesare cu cât costurile tot mai scăzute ale comunicațiilor și coordonării facilitează distanțarea geografică a diverselor activități din cadrul lanțurilor de creare a valorii. Deși acesta nu este un proces liniar, el presupune adesea relocalizarea activităților care depind în mare măsură de forța de muncă și care se desfășoară prin mijloace digitale.

2.9 În tot mai multe companii se înrădăcește convingerea că ordinea „oamenii, planeta, profitul” (*People, Planet, Profit*) – o faimoasă expresie care datează din anii '90 și a revenit recent în atenție – ar trebui luată ca linie directoare, în pofida dilemelor adesea complicate și a conflictelor dintre opțiuni. Această abordare ar trebui să ducă la o soluție economică, socială și de mediu al cărei motor să fie întreprinderile, și care să corespundă convingerilor, evoluțiilor și indicatorilor existenți în prezent la nivel global.

2.10 O abordare orientată, al cărei motor sunt întreprinderile și care este deja în curs de desfășurare în mai multe țări, va consolida poziția întreprinderilor cu sediul în Europa. Ea poate fi considerată o abordare strategică pentru viitor, care angajează directorii și consiliile de administrație, personalul, furnizorii și clienții, sindicatele și alți parteneri sociali și alte părți implicate.

3. Considerații analitice

3.1 Dominația de odinioară a vestului este înlocuită treptat de policentrism, cu mai multe centre de gravitație. Societățile multinaționale sunt în multe cazuri veriga dintre diversele centre. Starea actuală a economiei mondiale suferă presiunea constantă a diferitelor impulsuri politice și economice (cu caracter distorsionant).

3.2 Contextul este afectat totodată de obiectivele din domeniul schimbărilor climatice și al energiei. Națiunile Unite, OCDE și UE, precum și sectorul privat, elaborează analize și definesc politicile dezirabile ca reacție la aceste noi provocări. Depinde de Comisie și de Consiliu să își asume un rol conducător în stabilirea agendei, în definirea regulilor jocului și în crearea condițiilor pentru investiții și inovare.

3.3 Indicele de durabilitate Dow Jones din 1999 și Global Reporting Initiative (Inițiativa de raportare globală) promovează sensibilizarea cu privire la „sustenabilitate” a sectorului privat,

alături de o largă gamă de actori, printre care cele mai mari societăți și angajații acestora, partenerii sociali și ONG-urile de toate tipurile. Consiliul mondial de afaceri privind dezvoltarea durabilă (WBCSD) de la Geneva reprezintă o rețea activă de întreprinderi care stabilește punctele de vedere ale mediului de afaceri în legătură cu negocierile mondiale privind schimbările climatice. Acesta se află totodată în prima linie a elaborării unor noi abordări pentru întreprinderi și a aducerii laolaltă a unor proiecte de mare diversitate din întreprinderi. Printre inițiativele sale majore se numără „Vision 2050” din 2010, urmată în 2012 de „Changing Pace”, care precizează rolul jucat de reglementare în stimularea unei conduite pozitive a întreprinderilor ⁽²⁾.

3.4 Potrivit raportului „Changing Pace”, guvernele trebuie să facă o alegere clară între priorități și să instituie normele care definesc acele priorități din perspectiva obiectivelor de creștere economică și de putere de cumpărare, și stabilesc cum se pot obține cele mai bune rezultate. Scopul fundamental pentru întreprinderi este „să furnizeze bunuri și servicii mereu îmbunătățite unui număr tot mai mare de persoane, la prețuri accesibile, fără efecte nesustenabile și într-un mod susceptibil de a crea locuri de muncă și valoare economică” ⁽³⁾.

3.5 „Changing Pace” identifică tendințele globale și politicile publice pe termen mediu și lung, oferind apoi o perspectivă a întreprinderilor cu privire la opțiunile politice. Capitolul privind „valorile individuale” discută, de asemenea, în mod explicit, ideea unor cetățeni și consumatori responsabili.

3.6 Există un decalaj clar între analizele general acceptate și obiectivele îndeplinite cu adevărat de către guverne. Pare plauzibil ca actuala criză să afecteze în mod disproporționat economia europeană: multe întreprinderi trebuie să-și adapteze capacitatea de producție la scăderea cererii din lumea occidentală și, se pare, și din China și India.

3.7 UE are o poziție de frunte în combaterea schimbărilor climatice și în sporirea eficienței energetice, prin adoptarea Protocolului de la Kyoto și prin punerea în aplicare a unor dispoziții juridice. Între timp, alți actori principali din lume nu au adoptat încă principii comparabile și cu atât mai puțin o legislație cu caracter obligatoriu. Această situație dezechilibrată și nesatisfăcătoare continuă, în ciuda recentelor conferințe ONU. Lipsa de claritate pentru industriile producătoare din UE hrănește nesiguranța și neliniștea în rândurile forței de muncă din întreprinderile în cauză. Este indispensabilă o abordare bine coordonată și echilibrată între actorii publici și cei privați.

⁽²⁾ *Changing Pace, Public policy options to scale and accelerate business action towards Vision 2050* (Schimbarea ritmului, opțiuni ale politicilor publice în vederea redimensionării și accelerării acțiunilor întreprinse de mediul de afaceri pentru atingerea obiectivelor Vision 2050), 2012 <http://www.wbcsd.org/changingpace.aspx>

⁽³⁾ Ibid., nota de subsol 2.

3.8 În prezent, întreprinderile desfășoară un proces de raționalizare. Deși tehnologia, inovarea și lanțurile valorice puternice asigură rezultate bune, acestea sunt însoțite de efecte dăunătoare pentru întreprinderi și pentru ocuparea forței de muncă. În Europa șomajul a atins niveluri record, în timp ce șomajul în rândul tinerilor reprezintă aproape pretutindeni o sursă de îngrijorare. Este nevoie urgent de noi perspective.

3.9 Criza de pe piața europeană a forței de muncă afectează perspectivele pentru adoptarea unor politici ambițioase în domeniul schimbărilor climatice. Concedierile masive din întreprinderi și accesul insuficient sau chiar imposibil al tinerilor la piața forței de muncă subminează transferurile de cunoștințe și de expertiză care sunt indispensabile pentru tranziția către o economie cu emisii scăzute de CO₂.

3.10 Pe de altă parte, ampla conștientizare a schimbărilor climatice și a altor provocări creează noi oportunități. Întreprinderile europene integrează treptat această agendă în strategiile lor și încearcă să obțină avantaje concurențiale. O evoluție similară poate fi observată și în întreprinderile de marcă din SUA, Japonia și chiar din țări emergente precum China. În multe întreprinderi europene domină convingerea, de la conducere până la ultimul angajat, că asemenea adaptări vor avea rezultate pozitive, creând situații în care toată lumea are de câștigat. Rezultatele cele mai interesante au fost obținute cu ajutorul proceselor de utilizare a resurselor în manieră circulară (*cradle-to-cradle*) și prin dezvoltarea unei economii circulare, care să folosească resurse și materiale puține.

3.11 În concluzie, CESE insistă asupra coordonării eficiente a analizelor, opiniilor și agendelor între factorii privați și cei publici. Acest lucru are o importanță crucială la mai multe niveluri – global, european, național și regional – pentru a asigura competitivitatea continuă a economiei europene, garantând totodată durabilitatea și inovarea socială. Cheia constă în tehnologie și în stimularea inovării, precum și în asigurarea unor competențe, abilități și gestionări actualizate.

4. Inițiative și practici în întreprinderi

4.1 Obiectivele în materie de durabilitate sunt încorporate în tot mai mare măsură de către întreprinderi și în interiorul acestora ca partea a culturii de întreprindere, a politicilor în domeniul responsabilității sociale a întreprinderilor și a proceselor de gestionare a riscurilor. Așa cum, la nivel global, mai multe întreprinderi cu rol de lider au scris la principiile prezentate în raportul „Changing Pace”⁽⁴⁾, în Europa se iau inițiative similare la nivel de sector și de întreprindere.

4.2 Această tendință se dezvoltă în ritmuri diferite în cadrul sectoarelor și al fiecărei întreprinderi. Pentru a introduce o nouă

mentalitate care să favorizeze obiective redefinite este nevoie de timp și de foarte mari eforturi, în special într-o perioadă de creștere limitată. Și tendințele societale mai ample, așa cum sunt ele exprimate de ONG-uri și de consumatorii critici, promovează noi abordări și metode.

4.3 Această evoluție este dovedită în studii efectuate de Comisie și de experți. Anul trecut, concluzia unuia dintre rapoarte suna astfel: „*Imaginea generală a performanțelor ecologice ale industriei UE sugerează un progres semnificativ către decuplarea creșterii economice de impactul asupra mediului în ultimele două decenii, în acest proces jucând un rol important durabilitatea mai mare și eficiența din punctul de vedere al utilizării resurselor*”⁽⁵⁾.

4.4 În vederea consolidării rezistenței viitoare a întreprinderilor, directorii și consiliile de administrație se angajează adesea la astfel de procese asumându-și direct răspunderea, ceea ce asigură eforturi mai structurate și mai orientate în cadrul întreprinderilor. În rețeaua WBCSD, angajamentul personal este o practică curentă. Acest exemplu este urmat de întreprinderile din unele țări. Relația dintre mediul de afaceri și durabilitate devine tot mai vizibilă și mai tangibilă.

4.5 Întreprinderile europene demarează în prezent multe inițiative pentru corelarea obiectivelor din domeniul mediului de rezistența economică. Procesul, demarat în Europa de Nord, se intensifică și se extinde treptat pe întregul continent. Scopurile diverselor întreprinderi sunt exprimate prin declarații de misiune, proiecte și prin cooperarea cu mediul universitar, cu ONG-urile, cu partenerii sociali și cu alții. Printre organizațiile naționale se numără:

— *Unternehmensnetzwerk: der Ulmer Initiativkreis Nachhaltige Wirtschaftsentwicklung* în Germania, înființată în 1992;

— *Entreprises pour l'Environnement* în Franța, partenerul francez din cadrul WBCSD, constând din 40 de mari întreprinderi; o altă inițiativă, în cadrul *Mouvement des Entreprises de France* (MEDEF), privește 250 de întreprinderi care și-au asumat angajamente cu privire la Rio+20;

— Într-o organizare similară, un grup de întreprinderi britanice colaborează în cadrul proiectului Prințului de Wales – *Accounting for sustainability* (Răspunzători pentru durabilitate);

⁽⁴⁾ A se vedea notele de subsol nr. 1, 2 și 3. WBCSD are 200 de membri, dintre care în jur de 100 sunt întreprinderi europene.

⁽⁵⁾ A se vedea broșura Comisiei *Sustainable Industry: Going for Growth & Resource Efficiency* (O industrie durabilă: eforturi în direcția creșterii economice și a eficienței utilizării resurselor), iulie 2011. A se vedea, de asemenea, *Study on the Competitiveness of European Companies and Resource Efficiency* (Studiu privind competitivitatea întreprinderilor europene și eficiența utilizării resurselor), iulie 2011 și *Study on the Competitiveness of the EU eco-industry* (Studiu privind competitivitatea industriei ecologice din UE), septembrie 2009.

- *Dutch Sustainable Growth Coalition* (Coaliția olandeză pentru creștere durabilă), înființată în 2012, cuprinde șapte întreprinderi de marcă din diferite sectoare de afaceri în cadrul asociației angajatorilor VNO-NCW. Coaliția elaborează obiective, practici și metode pentru a lucra în direcția creșterii durabile pe termen lung, incluzând lanțul din aval și din amonte;
- *UK Sustainable Investment and Finance Association* (Asociația Regatului Unit pentru investiții și finanțe durabile) a lansat recent o inițiativă prin care face apel la investiții pe termen lung din partea întreprinderilor și posesorilor de capital. *Banking Environment Initiative Forum 2012* (Forumul de inițiativă al mediului bancar 2012), prima conferință anuală pentru băncile și corporațiile de la nivel global care se ocupă de investițiile durabile, s-a desfășurat la Londra în noiembrie 2012.

4.6 Există în continuare diferențe substanțiale de abordare, care se pot explica prin stadiul de dezvoltare economică și măsura în care economiile și C&D naționale sunt conectate la evoluțiile din afara contextului național și european. Însă, în viitorul previzibil, întreprinderile din Europa vor opera în același cadru global, care va necesita atitudini și reacții similare. Atât managementul, cât și educația și formarea vor trebui să se pregătească pentru această realitate.

4.7 Se pot identifica anumite caracteristici comune.

- În continuare nu există decât puține rezultate tangibile în negocierile politice internaționale, din cauza viziunilor politice, a practicilor și a presiunilor socioeconomice diferite. În schimb, în mediile de afaceri se încetățenesc noi atitudini, în special în lumea occidentală.
- A apărut o tendință recentă în direcția angajamentelor la vârful întreprinderilor și a conducerii angajate, care duce la o abordare de management mai orientată. Soluțiile durabile au căpătat un grad mai ridicat de prioritate în discuțiile și procedurile interne ale întreprinderilor. Acest lucru marchează o fază care are drept consecință adaptări ale modelelor de afaceri, ale planificării formării și carierelor, precum și ajustări ale mentalităților angajaților din întreprinderi.
- Există o tranziție către abordări pe termen mai lung, fără a se abandona abordările eficiente pe termen scurt.
- Adesea, furnizorii și clienții fac parte din procese.

- Pe lângă părțile implicate tradiționale, precum angajații și partenerii sociali, crește frecvența discuțiilor cu ONG-urile, iar clienții devin un factor de mai mare importanță.
- Crește atenția acordată formării profesionale și pe tot parcursul vieții, în paralel cu educația din universități și institute de studii economice. Tinerii salariați sunt atrași de noua perspectivă, care facilitează totodată accesul la piața forței de muncă.
- Aceste tendințe trebuie privite în lumina obiectivelor publice stabilite în materie de durabilitate și de competitivitate europeană.

5. Strategii durabile pentru emisii reduse de CO₂

5.1 Strategiile în domeniul reducerii emisiilor vor juca un rol central în promovarea creșterii economice durabile. Acestea sunt legate de politica industrială a UE.

5.2 În prezent industria europeană trebuie să răspundă la un amestec amplu și complex de obiective politice și de instrumente elaborate la nivel european, național și chiar local, concentrate asupra reducerii emisiilor de CO₂, energiei din surse regenerabile și eficienței energetice. Obiectivele și instrumentele sunt uneori ambigue, se suprapun sau nu sunt suficient integrate. Pentru ca industria să fie eficace și eficientă din punctul de vedere al costurilor, are nevoie de politici mai simple, mai previzibile și mai integrate.

5.3 Tranziția către o economie durabilă cu emisii reduse de CO₂ a făcut pași înainte mai ales datorită eforturilor de a reduce costurile generate de creșterea prețurilor petrolului și energiei, eforturi întreprinse înainte de apariția unei culturi de protecție a mediului care să aibă ca motor consecințele (reale sau prevăzute) ale schimbărilor climatice determinate de emisiile de gaze cu efect de seră.

5.4 În opinia CESE, un cadru coerent și consecvent pentru o aprovizionare cu energie mai sigură, mai competitivă și cu emisii reduse de CO₂, pus în aplicare în mod sistematic în statele membre, ar trebui să constea din patru piloni principali:

- o politică coerentă în domeniile climei și energiei pentru sectoarele care fac parte din sistemul de comercializare a emisiilor (ETS), bazată pe rezultate dovedite științifice;
- valorificarea contribuțiilor potențiale ale sectoarelor non-ETS;
- o legătură mai strânsă între C&D și inovare, pe de o parte, și politica în domeniul energiei/climei, de cealaltă parte; și

— infrastructură și norme în domeniul energetic care să permită transportul eficient al energiei și utilizarea inteligentă a rețelelor de energie, alături de capacități de depozitare moderne și control în cazul cererii flexibile.

5.5 Schema UE-ETS va reprezenta principalul instrument politic al UE pentru realizarea țintelor în materie de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră în mod armonizat și eficient din punctul de vedere al costurilor. Aceasta ar trebui implementată într-o manieră care să se bazeze pe piață. CESE semnaleză existența a trei probleme esențiale la care trebuie încă să se găsească o soluție.

— ETS ar trebui să asigure stabilitatea pe termen lung a investițiilor pentru întreprinderi, ceea ce în prezent nu se întâmplă;

— suprareglementarea costisitoare și dăunătoare din Europa trebuie evitată, fiind preferabilă în schimb o coordonare fin reglată între actorii publici și cei privați; și

— ETS ar trebui să țină seama de variațiile manifestate în pozițiile concurențiale ale întreprinderilor și ale sectoarelor; Această chestiune va deveni și mai arzătoare în momentul în care se vor impune din nou obiective dificile și în cazul în care se va dovedi că alți actori de la nivel mondial nu doresc sau nu pot să elaboreze sau să îndeplinească obiective durabile în ceea ce privește reducerea emisiilor de CO₂. Trebuie evitate abordările europene izolate, care sunt contra-productive pentru investiții și pentru ocuparea forței de muncă în sectoare globale.

5.6 În plus, aproape toate părțile sunt de acord că sunt necesare investiții substanțiale în infrastructura publică, în primă fază, adică în rețeaua energetică europeană. Va fi esențial angajamentul actorilor publici pentru realizarea investițiilor inițiale și stimularea încrederii în rândul investitorilor privați. Aceste aspecte ar trebui discutate în Consiliu și ar trebui să facă parte din inițiativa UE pentru creștere economică.

5.7 Totodată, aceste investiții ar trebui să atenueze tendința vizibilă către relocalizarea anumitor activități industriale europene către alte regiuni ale lumii, în pofida faptului că Strategia Europa 2020 și implementarea ei iau în considerare riscurile relocalizării emisiilor de CO₂.

5.8 Orice propunere de îmbunătățire structurală a ETS ar trebui să abordeze chestiunile menționate la punctele 5.4 și

5.5. Dezbateră actuală privind adaptarea ETS se concentrează insuficient asupra rezolvării acestor probleme sau asupra modificării structurii ETS: Începând cu 2020, ajustarea orientărilor ar trebui să ducă la un preț stabil al CO₂, pe baza căruia participanții la piață ar trebui să-și poată planifica deciziile de investiții pe termen lung pentru soluții cu emisii reduse de CO₂. Îmbunătățirea design-ului ETS ar evita intervențiile politice pe termen scurt.

5.9 Îmbunătățirea structurii ETS este necesară și pentru sporirea gradului de acceptare a acestui sistem de către public și de către lucrători. În vreme ce se preconizează deja, în viitorul apropiat, dispariția anumitor locuri de muncă „tradiționale”, noile locuri de muncă „verzi”, cu emisii reduse de CO₂ nu sunt încă create. Schimbările prea abrupte fac ca tranziția către o economie cu emisii reduse de CO₂ să fie adesea resimțită ca o amenințare în domeniile tradiționale de producție. Este nevoie de dialog social la diferite niveluri pentru a promova transparența și acceptarea de către persoanele implicate, precum și pentru a iniția programe de educație și de recalificare pentru toți lucrătorii, în vederea armonizării competențelor lor cu cererile în schimbare ale pieței forței de muncă.

5.10 Cea mai importantă este necesitatea unei noi politici pentru cercetare, dezvoltare și inovare, concentrată asupra creării de valoare în lanțuri valorice complexe (internaționale) care au ca scop o economie cu emisii reduse de CO₂. Orientarea tehnologică actuală trebuie lărgită. Schimbările climatice, apropierea momentului în care aprovizionarea cu resurse strategice va fi insuficientă și creșterile prețurilor care vor urma impun o modificare a modului de gândire în sectorul energetic și al materiilor prime. Trebuie avute în vedere procesele de ajungere la același nivel în țările emergente și cele în curs de dezvoltare, inclusiv transferurile tehnologice. Cererea de resurse este în creștere, în timp ce restructurarea sistemelor energetice și creșterea eficienței în utilizarea resurselor sunt operațiuni riscante și costisitoare. Succesul va depinde și de diferitele industrii și domenii de competență interdependente. Toți acești factori necesită o cale tehnologică coerentă în UE ⁽⁶⁾, sprijinită de decizii politice consecvente.

5.11 Abordările integrate nu se limitează la etapa de producție și au ca scop îmbunătățirea performanțelor de mediu în toate etapele ciclului de viață, adică în stadiul de proiectare, în privința materiilor prime, asamblării, distribuției și eliminării ca deșeu. Politicile integrate pentru produse trebuie discutate între actorii publici și cei privați. Ele trebuie definite în mod precis, pentru a se evita suprareglementarea. Printre instrumentele disponibile, acolo unde este cazul, se numără acordurile dintre producători și guverne sau UE, cu privire la etichete ecologice, etichetarea energetică, designul ecologic, interdicții ale anumitor substanțe și etichete privind amprenta ecologică. Pentru a fi eficace, etichetele ar trebui să conțină informații adecvate și de încredere pentru consumatori, inclusiv cele reglementate prin Directiva privind practicile comerciale neloiale, care ar trebui pusă în aplicare în mod corespunzător.

⁽⁶⁾ În primul rând, Programul-cadru 8.

5.12 Totodată, investirea unor sume semnificative în C&D fundamentale și aplicate este o condiție de bază pentru îndeplinirea obiectivului unei aprovizionări cu energie pentru Europa care să fie sigură, competitivă la nivel global, eficientă și la un preț rezonabil, lucru garantat de o infrastructură energetică eficientă și de reglementările aferente ⁽⁷⁾.

5.13 Inovarea sistemelor de manieră transectorială și lanțurile integrate de creare a valorii afectează întreprinderile, având în vedere că sistemele mondiale de energie bazată pe combustibili fosili trebuie să se transforme, pe termen lung, în sisteme cu emisii reduse de CO₂, iar lipsa materiilor prime va necesita o economie care să-și folosească chibzuit resursele. Pas cu pas, durabilitatea își face simțită prezența pe toate piețele, o evoluție care face delimitările tradiționale dintre sectoare mai puțin clare și dă naștere unor noi lanțuri valorice.

5.14 Dezbaterea actuală încurajează totodată un număr tot mai mare de inițiative de jos în sus în interiorul întreprinderilor. Atât întreprinderi mari, cât și IMM-uri elaborează în prezent strategii de desfășurare a activităților cu emisii reduse de CO₂ și modele pentru întreg lanțul valoric. Anticiparea viitoarelor cerințe în materie de energie va avea ca efect și unele avantaje competitive. Pentru aceasta este necesară o legislație adecvată. În multe întreprinderi, generarea internă de idei și de procese inovatoare de producție și de organizare devin o practică uzuală, de la conducere până la ultimul angajat.

5.15 Printre exemple se numără următoarele:

5.15.1 Având în vedere că mediul construit este răspunzător pentru o proporție semnificativă a cererii finale de energie, consumul surselor fosile de energie poate fi redus substanțial, în mod eficient din punctul de vedere al costurilor, prin îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor existente și a celor nou construite, inclusiv prin izolare termică și prin tehnici de încălzire îmbunătățite. Alte exemple sunt proiectele desfășurate de întreprinderi și localități pentru producerea infrastructurii de transport pentru energia durabilă produsă la nivel local. Aceste aspecte și contextul lor specific vor fi tratate într-un aviz separat al CESE ⁽⁸⁾.

5.15.2 Asociația Euracoal propune o strategie pentru „cârbune curat” în trei etape care reflectă concluziile Foi de parcurs în domeniul energiei 2050 și constă în introducerea unei tehnologii de ultimă generație pentru sectorul generării pe bază de cărbune, reducând astfel emisiile; dezvoltarea unor tehnologii de nouă generație, de înaltă eficiență și flexibile; și demonstrarea și utilizarea captării și depozitării CO₂ (CCS) și transportului acestuia, alături de CSC pentru alte sectoare și alți combustibili. Există loc de îmbunătățire a oportunităților de exportare a tehnologiilor de tip „cârbune curat” în afara Uniunii.

⁽⁷⁾ A se vedea mai sus punctul 5.4, a patra liniuță.

⁽⁸⁾ CCMI/106, Avizul CESE privind Comunicarea Comisiei - Strategie pentru competitivitatea durabilă a sectorului construcțiilor și a întreprinderilor sale.

5.15.3 Industriile bazate pe exploatarea lemnului, care depind de materiile prime regenerabile și care utilizează energie dintr-o sursă inerent regenerabilă, sunt deosebit de proactive. Pentru asigurarea succesului, este esențială adoptarea unui pachet de politici specific acestui sector, inclusiv în materie de C&D, pentru aducerea pe piață a unor tehnologii și a unor produse cu totul noi. Trebuie găsit echilibrul corect între materiile prime și utilizarea acestora pentru producerea de energie. Politicile trebuie să fie coerente cu evoluțiile globale, cu alte domenii politice și cu ciclurile de investiții din industrie.

5.15.4 Sunt în desfășurare inițiative transversale. Parteneriatelor public-privat (PPP) cum ar fi *Sustainable Process Industry through Resource and Energy Efficiency* (SPIRE) (Industrie cu procese sustenabile prin eficiența resurselor și eficiența energetică) și *Energy Materials Industrial Research Initiative* (EMIRI) (Inițiativa de cercetare industrială în domeniul materialelor energetice), pentru a numi numai două, ar trebui să li se garanteze o înaltă prioritate și o finanțare adecvată în cadrul programului Orizont 2020.

5.16 În momentul de față, la nivelul UE, mai multe alte sectoare elaborează foi de parcurs pe termen lung pentru reducerea emisiilor.

5.17 O tranziție a Europei către o bioeconomie va face, de asemenea, parte din soluție și va reprezenta o evoluție importantă în direcția construirii unei economii cu emisii reduse de CO₂. Întreprinderile ies pe piață cu noi produse și soluții pe bază bio care vin în întâmpinarea unor așteptări și specificații tot mai exigente.

6. UE, guvernele, părțile implicate

6.1 Procese precum cele descrise mai sus trebuie să fie însoțite în mod eficient de cadre și condiții tehnologice, economice și sociale și să se integreze în acestea. Acestea includ programe orientate de cercetare și de investiții în întreprinderi și dialog minuțios atât la nivel de sector, cât și de întreprindere cu autoritățile publice - UE și naționale - și cu o gamă de părți interesate.

6.2 Pentru a sprijini inițiativa pentru creștere, UE și statele membre ar trebui să aibă în vedere utilizarea unor surse de finanțare neexploatate încă sau chiar a unora complet noi pentru finanțarea măsurilor urgente. PC7 și 8 ar trebui să promoveze tehnologii revoluționare și programe inovatoare. De asemenea, BEI ar trebui să joace un rol de sprijinire. Totodată, CESE recomandă discutarea avantajelor fiscale ca posibil instrument în acest sens.

6.3 Platformele tehnologice de la nivelul UE, care au în majoritate ca motor sectorul industrial, aduc laolaltă întreprinderi, institute de cercetare și universitari, precum și opiniile publicului cu privire la evoluțiile preconizate⁽⁹⁾. Acestea au un rol esențial în analizarea tendințelor și așteptărilor mondiale și în stabilirea în comun a obiectivelor și a orizonturilor de timp.

6.4 Stabilirea obiectivelor pieței implică discutarea și testarea în colaborare cu furnizorii și clienții, precum și cu părți implicate precum partenerii sociali, ONG-urile, autoritățile regionale și consumatorii. UE și guvernele sunt răspunzătoare pentru legislație și reglementare, însă aceasta nu ar trebui să fie niciodată o cale cu sens unic, ci ar trebui să fie corelată cu foi de parcurs realizabile și cu procesele în curs de desfășurare și planificarea din cadrul întreprinderilor aflate în primele rânduri⁽¹⁰⁾. Aceasta necesită un schimb continuu de analize și testarea constantă a opiniilor între sectorul public și cel privat.

6.5 Adesea, discuția politică se concentrează în principal asupra inițiativelor de sus în jos demarate de UE (sau de guverne) în ceea ce privește schimbările climatice, evoluțiile demografice, sănătatea, hrana, apa etc., fără a se ține seama de situația actuală din mediul de afaceri. CESE solicită includerea analizelor și soluțiilor propuse de către întreprinderile private care împărtășesc aceleași preocupări. Investiția privată, sprijinită de o forță de muncă calificată, va fi un element deosebit de necesar pentru rezolvarea principalelor probleme.

6.6 Obiectivele sociale din cadrul întreprinderilor și nevoia de a menține angajamentul salariaților trebuie integrate în

procesele de modernizare. Prin intermediul unor comitete de dialog social sectoriale și transsectoriale, UE și statele membre ar trebui să promoveze și să aplice măsuri pentru sprijinirea unei gestionări acceptabile sub aspect social a tranziției către o economie cu emisii reduse de CO₂. Pe lângă accentul pus pe competențele pe care trebuie să le aibă lucrătorii și salariații⁽¹¹⁾, trebuie luate în considerare și aspectele cantitative și orizonturile de timp.

6.7 Angajamentul comun în acest sens al guvernelor/administrațiilor, întreprinderilor, personalului și reprezentanților lucrătorilor în direcția găsirii de soluții pentru ratele fără precedent ale șomajului poate fi reflectat prin programe actualizate atât în educație, cât și în programele de formare și de ucenicie.

6.8 Un aspect major, dacă nu chiar decisiv, îl constituie instituirea unor condiții echitabile la nivel global, de exemplu prin standarde și certificare la nivel mondial, legislație transparentă, acces simetric pe piețe, protecția proprietății intelectuale și niveluri similare de protecție a consumatorilor. Drepturile fundamentale în domeniul muncii ar trebui, la rândul lor, respectate. Aceste aspecte ar trebui să facă parte integrantă din politica comercială a UE⁽¹²⁾.

6.9 CESE consideră că toți actorii ar trebui să țină seama de procesul prin care întreprinderi și grupuri de întreprinderi introduc cerințe și proceduri voluntare, deoarece realizarea la timp a obiectivelor dorite poate presupune o povară foarte grea.

Bruxelles, 13 februarie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ A se vedea, printre altele, Avizul CESE „Platformele tehnologice europene (PTE) și mutațiile industriale”, raportori: dl Zboril și dl Gibellieri, JO C 299/12 din 4.10.2012, p. 12.

⁽¹⁰⁾ A se vedea, printre altele, Avizul CESE „Mutațiile industriale necesare pentru dezvoltarea unor industrii mari consumatoare de energie durabile, care să atingă obiectivul de utilizare eficientă a resurselor definit în cadrul Strategiei Europa 2020”, JO C 43 din 15.2.2012, p. 1; Avizul CESE „Promovarea locurilor de muncă ecologice și durabile în cadrul pachetului energie/climă al UE”, JO C 44 din 11.2.2011, p. 110 și Avizul CESE „Planul 2011 pentru eficiență energetică”, JO C 318 din 29.10.2011, p. 155.

⁽¹¹⁾ Avizul CESE privind Inițiativa emblematică a Comisiei: O agendă pentru noi competențe și locuri de muncă: o contribuție europeană la ocuparea integrală a forței de muncă - COM(2010) 682 final, JO C 318 din 29.10.2011, p. 142.

⁽¹²⁾ Avizul CESE privind dimensiunea externă a politicii industriale europene – Ține seama politica comercială a UE în mod corect de interesele industriei europene?, JO C 218 din 23 7 2011, p. 25.